

Ismerjük meg a hazánkban élő görényféléket:

Tájékoztató a házi (közönséges) görény – *Mustela putorius* Linnaeus, 1758 – és a molnárgörény (mezei görény) – *Mustela eversmanni* Lesson, 1827–életéről és viselkedéséről

Kézirat lezárva: 2014. májusában

Összeállította:

Gera Pál

E-mail: gerapal@t-online.hu

Postacím: 1156. Bp., Nyírpalota u. 60.

Telefon: + 36 30 258 3637

Szakmai honlap: [http:// www. otter.econservation.eu](http://www.otter.econservation.eu)

Mottó

(...). Ezek a jelentéktelen nagyságu szörmés ragadozók a foglyok, fáczánok s egyéb szárnyasvadaknak a legkártékonyabb pusztítói, mert nemcsak éhségük csillapítására ölnek és rabolnak, hanem mindazt, ami rablójárataik alkalmával utjukba kerül, csupa kedvtelésből (talán vérengzési hajlamból) is irgalmatlanul legyilkolják. (...).

Lakatos Károly (A vadász mesterség könyve – Budapest, 1903)

TARTALOMJEGYZÉK

Bevezető – 2. oldal

Köszönetnyilvánítás – 2. oldal

Magyar nyelvű szakmai tallózás – 3. oldal

Fogalomhasználat – 8. oldal

Görényféléinkről részletesen – 9. oldal

Házi (közönséges) görény: *Mustela putorius* Linnaeus, 1758 – 9. oldal

Molnárgörény (mezei görény): *Mustela eversmanni* Lesson, 1827 – 12. oldal

Szakmai javaslatok és vélemények a görényféléinkről – 14. oldal

Melléletek – 17. oldal

I. melléklet: Rövid ismertető az említett nemzetközi egyezményekről, irányelvekről és a Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Programról (NBmR) – 17. oldal

II: melléklet: A görényféléink nyomjeleinek ismertetése – 18. oldal

Felhasznált és ajánlott szakirodalom – 19. oldal

Bevezető

Az elmúlt években a szakmai honlapomon – azt megelőzően pedig ismeretterjesztő füzetek és könyvek formájában – sokat írtam már a hazánkban élő menyétfélékről (kisragadozókról). A „**Lutra és társai**” és a „**Menyétféléinkről őszintén**” című dolgozataimban részletesen elemeztem a rendelkezésemre álló adatok alapján e fajok ismerni vélt etológiáját, ökológiai igényeit, valamint a természetvédelmi-ökológiai, vadgazdálkodási-vadászati helyzetüket és ebbéli megítélésüket. Ezek során szakmai párbeszédet is kezdeményeztem annak érdekében, hogy az eltérő értékrendű szakmai közösségek és szakemberek egyeztethessék egymással a nézeteiket; ezeket lásd a honlapom tanulmányok menüpontjában.

Igaz a legtöbbet a **közönséges vidráról** (*Lutra lutra*, Linnaeus, 1758) és a **hermelinről** (*Mustela erminea* Linnaeus, 1758) publikáltam, de 2012-ben egy külön tanulmányt szenteltem az **eurázsiai menyétnek** (*Mustela nivalis* Linnaeus, 1766) is „Ismerjük meg az eurázsiai menyétet” címmel; mindezeket lásd a szakmai honlapom „tanulmányok” menüpontjában.

Alább a **házi (közönséges) görényről** (*Mustela putorius* Linnaeus, 1758) és **molnargörényről (mezei görényről)** (*Mustela eversmanni* Lesson, 1827) olvashatnak egy rövid – reményeim szerint szakmailag megalapozott és valóban tartalmas – összeállítást.

Céлом, hogy megpróbáljam valósághűen bemutatni e két kisragadozónkat, bár úgy véljük oly sok más állatfajjal egyetemben, alaposan ismerjük őket, ami lehet akár igaz is, ennek ellenére talán nem árt, ha egy külön ismertető erejéig – természetesen a teljesség igénye nélkül – **összefoglalom mindazokat a tapasztalatokat és vélelmeket, amelyek a szakmai köztudatban általánosan elterjedtek róluk.**

Fontos! Jelen dolgozat – akárcsak az ezt megelőzők – nem „tudományos közlemény” (jelentsen e bárgyú fogalom bármit is), csak és kizárólag tájékoztató, ismeretterjesztő és remélhetően figyelemfelkeltő jellegű, alkalmasint elgondolásra készítő “írásmű”.

Kérem, fogadják barátsággal!

Köszönetnyilvánítás

Ez úton köszönöm mindazok segítségét, akik, miután tájékoztattam őket, hogy milyen jellegű tájékoztatóra szántam el magam megosztották velem a véleményüket. Nagyon sok érdekes és értékelhető gondolattal, újonnan felvetett javaslattal, szemléletmóddal ismerkedhettem meg. Meggyőződésem: a szakmai párbeszéd jelentik azt, hogy a különböző értékrendű szakemberek, szakmai közösségek által vallott „meggyőződések”, még ha alkalmanként „nyögvenyelősen” is, de mégis csiszolódnak, közeledjenek egymáshoz. Köszönöm hát mindazt a bizalmat, amivel megtiszteltek általam személyesen ismert vagy egyáltalán nem ismert barátaim, segítőim: vadgazdák, erdészek, halászok, horgászok, civil és államigazgatásban dolgozó természetvédők és a sort még hosszan sorolhatnám.

Tudom, illene neveket, szervezeteket feltüntetnem, mégsem teszem. Miért? Az oka sajnálatosan és elszomorítóan egyszerű: amikor elhatároztam, hogy elkészítem és közzéteszem ezt a dokumentumot, megkerestem mindazokat, akiknek a véleményét, javaslatát feldolgoztam és kértem őket, járuljanak hozzá, hogy ahol azt illene előterjesztőként, gondolatfelvetőként megneveztessenek. **Sajnos ehhez a legtöbben nem járultak hozzá.** Vagy azért, mert az államigazgatás valamely szintjén dolgoznak, és a jövőjüket továbbra is ott képzelik el, vagy azért, mert el akarják kerülni az általuk vélelmezett lejárato kampányt azok részéről, akik véleményével esetleg szembe mennek. Mai magyar valóság ez, általános a félelem, az idegenkedés és a bezárkózás. De hát itt tartunk, és ennek ellenére névtelenségbe burkolózva mégis akadtak, akik a témakör fontosságára tekintettel megosztották velem a gondolataikat, mert úgy vélték, fontos, hogy minden nehézség ellenére beszéljünk egymással. Szavakban kifejezhetetlen az a hála, amelyet irántuk érzek.

Magyar nyelvű szakirodalmi tallózás

Fontos megemlítenem, hogy a legtöbb közölt publikációban a házi (közönséges) görényről esik szó, míg a molnárgörényről (mezei görényről) lényegesen kevesebbet írtak.

Felhívom a figyelmet arra: az idézetek közlése szubjektív elbírálás eredménye, egyetlen szemelvényhez sem tettem megjegyzést, és a bemutatott újságcikkeknel, könyvrészeknél, azok válogatásánál megtartottam az adott kor helyesírási, stilisztikai és formai jellegét.

Pák Dienes: Vadászattudomány, első kötet (Magyar Királyi Tud. Egyetem Betűivel, Budán, 1829):

(...)...; fácány, fogoly, süldő nyulak, tyúkok, ruczák 's más apróbb szárnyas és négy lábu állatocskák közt nagy kárt tesz, 's a' tyúk- és madár- tojásokat kiissza. Szaga kiállhatatlan és szédítő büdösségű. (...). Ha tyúkketrechez vagy galambházhoz férhet, egy két darabot megfojt 's elvisz, de a' többinek békét hágy, 's azokat nem úgy mint a' nyest egyszerre öldösi le. Bakzása Februáriusra esik, nősténye 9 hét múlva 3-6 kölyköt fiadzik, mellyek 14 napig vakok, 's tökéletesen csak második esztendőben nőnek meg. (...).

Szécsi Zsigmond: A vadászati ismeretek kézikönyve, II. kötet. (Grill Károly Cs. és Királyi Udvari Könyvkereskedése, Budapest, 1892):

(...). A görény elterjedése, sajnos, még mindig elég nagy és általános. (...). Csak ugrálva tud járni; mozdulatai azonban elég gyorsak; jól tud kuszni és uszni is.(...). Nagy vérszomja dacára a görény még sem olyan öldöklő s nem öl úgy minden össze, mint a nyest. A leölt állatot a lyukába hurczolja. Ugyanazon éjjelen azonban, többször is visszatér azon helyre, hol zsákmányt talál. (...).

A vadászmenyétet (**GP megjegyzése:** a vadászgörényt nevezi így a szerző) csak szelidített állapotban ismerjük. (...). A vadászmenyét nem kellemes, álnok és álmos állat, mely még az apolóját is megmarja. (...)... egyedüli haszna, hogy a tengeri nyul-vadászatra használtatik. (...).

Alfred Brehm: Az állatok világa, egy kötetben (1901, első magyar kiadás alapján átdolgozta: Rapaics Raymund – Légrády nyomda és könyvkiadó R-T és Génius Könyvkiadó R-T. Kiadása, Budapest:

(...). Minden helyen tanyát üt, ahol táplálékra van kilátás, a síkságokon éppugy mint a hegyek között, erdön és mezőn, főleg azonban az emberi lakások közelében. (...). Télen bejön a falvak és városok közelébe és besurran a tyukólakba, galambducokba, hol hasonló pusztításokat végez, mint rokonai. Másrésztől azonban hasznos állat és ha a gazda eléggé vigyáz tyukjaira, nyuljaira és galambjaira, akkor egészen jól megférhet vele, mert rengeteg patkányt, egeret pusztít és megtisztítja a vidéket a kígyóktól. (...).

Szükség esetén beéri szöcskével és csigával is, vagy rászánja magát a halászatra és lesbeállva a parton, hirtelen vízbe veti magát, amint a halat megpillantja, alábukik s ügyesen megfogja zsákmányát. Nagyon szereti a mézet és a gyümölcsöt is. (...). Tartalékokat gyűjt, gyakran találhatunk fészkeben egereket, madarakat, tojásokat és békákat. (...).

A nőtény rendszeren májusban 4-5 kölyköt vet. Kölykét fogságban is könnyű felnevelni, macskaanya szívesen gondjaiba veszi. De nem sok örömet szereznek, mert idővel kitör belőlük a velük született vérszomjuság és minden háziállatot üldözőbe vesznek. Ha több foglyot tartanak együtt, ezek rendszeren nem férnek meg egymással, hanem élet-halálharcot vivnak és a győztes megeszi ellenfelét. (...).

Mint minden állatfajnak, a görénynek is vannak fehér színű példányai s a fehér görényt különös előszeretettel tenyésztik. Régebben külön fajnak tartották s vadászgörény volt a neve. Van egészen fehér és zsemlyesárga példány is. (...).

Dr. Lovassy Sándor: Magyarország gerinces állatai és gazdasági vonatkozásai (Királyi Magyar Természettudományi Társulat, Budapest, 1927):

(...). Magyarországon a lakott helyeken és azok környékén általánosan ismeretes. Csak a magas hegyeken hiányzik. Tartózkodó helye, úgy látszik, évszakok szerint változik, mert az ember közelében télen rendszeren több van, mint nyáron. (...). A görényt csak az emberi lakásoktól igen mesze fekvő, fátlan szántóföldön, legelőn, nedves kaszálón és szálerdőben nem láthatjuk. (...). Márciusban párosodik; a nőtény, kéthónapi terhesség után, rendszeren májusban 4-6 fiat hoz. (...). A görény gazdasági értéke a mezőgazdára, mint főképpen egerésző, hasznos; az erdészre, aki alig találkozik vele, közömbös; az emberi lakás közelében, mint a baromfiak veszedelmes ellensége, kártékony és irtandó, ugyanilyen jelentőségű a vadtenyésztésre is.

(...). A vadász-görény, mint minden albínó, kevésbé erőteljes és sokkal fázékonyabb, mint a görény; a megszökött s nyáron át földi lyukban rejtőző vadász-görény Közép-Európában télen át elpusztul. (...).

Rázsó Lajos – Nagy László: Vad és vadászat (Bethlen Gábor Irod. És Nyomdaipari Rt, Budapest, 1930):

(...). Rablás tekintetében előnyösen különbözik a nyestektől. Mig ezek olthatatlan gyilkolási vágyukban mindent megfojtanak, ami az utjukba kerül, addig a görény megelégszik egy zsákmánnyal, melyet biztos helyre hurczolva felfal. (...).

(...). Állítólag külön "mezei görény" (Putorius Eversmanni Less.) fajtaváltozat is van, melyen csontozatbeli, alapvető különbségek állapíthatók meg. Ugyancsak különbség van a mezei görény fogazatában is. (...).

A legutóbbi időikig azt tartották, hogy az Alföldünkön igen gyakori fajta Magyarországon nincs, csak Szibéria lakója. Pedig valójában az Alföldön gyakoribb, mint a közönséges görény,

melytől életmódja is nagyon különbözik. (...).

Igen érdekes és jellemző a mezei görényre vadászatának módja is. Mig a közönséges görény és menyét az alföldi fátlan vidéken az egereket szaladgálva fogja el, addig a mezei görény a földből ássa ki az egérféléket. (...).

Vásárhelyi István: Hasznos és káros vademlősök (Gondolat Kiadó, Budapest, 1958):

(...). A vadászati statisztika szerint évente 6-8000 darabot ejtenek el belőle (**GP megjegyzése:** idehaza). (...).

Mindenütt az ember közelségét keresi. Városokban, falvakban, tanyákon az erdőben vagy szőlőhegyen levő épületekben, legalábbis azok közelében telepszik meg. (...).

A hím és nőstény csupán párzási idő alatt található együtt. Máskor külön vackon laknak, sőt még vadászterületük is messze esik egymástól. (...).

Március havában párzik. Ekkor a nőstényt mindig több hím követi, s visongva, fújva marakodnak. (...). Ez az egyedüli időszak, amikor kényszerítő körülmények nélkül, nappal is láthatjuk a kifejlődött és egészséges állatokat.

A párzás befejezésével a társaság szétoszlik és 46-48 nap múlva megszületnek a tehetetlen kicsinyek, szám szerint 3-12. (...). A kicsinyek eleinte állandóan anyjuk emlőin lógnak. Egyhónapos korukban, már szemük kinyílása előtt, esznek is. Nyolchetes koruk után követik az anyát zsákmányszerző útján. Nyár végén elszéled a család (...).

Táplálkozása tekintetében is hasonlít rokonaihoz. Ha kellő mennyiségben talál káros rágcsálót, éhségét főképpen azzal csillapítja. Ha az apró rágcsálók elszaporodnak, fészke mellett egyebet, mint pockot és egeret, nem is találunk. A patkányt – a menyéthez hasonlóan – a görény is irtja. Ahol megtelepszik, ott rövidesen megszűnik a patkányveszedelem, mert amíg patkányt lel, majdnem kizárólag azzal táplálkozik, úgyhogy legtöbbször az utolsó darabig kipusztítja. (...). Kígyót, gyíkot, békát, sőt, ha hozzáférhet, halat is eszik. A béka fogyasztása éppolyan végzetes lehet számára, mint a menyétre, mert ettől könnyen *Distomával* fertőződhet. Rájár a friss dögre is (...). A szakirodalom szerint a viperaméreggel szemben érzéketlen; én ezt nem tapasztaltam. (...).

Ahol nem okoz gazdaságilag nagy veszteséget, ne irtsuk mód nélkül, főleg nyáron ne, amikor esetleg az elpusztított nőstény fiókait éhhalálnak tesszük ki. (...).

Az emberen kívül kevés számottevő pusztítója van.(...), a róka megöli, de nem eszi meg, valószínű, bűzmirigyének átható szaga miatt. Legtöbbször a vadmacska végez ki, különösen a fiatalok közül. Sűrűn szerepel az uhu étrendjében, és a parlagisas fészke mellett is találtam már maradványait. (...).

Urania Állatvilág: Emlősök-kötet (1969-es magyar kiadás, Gondolat Kiadó, Budapest, fordította:

Dr. Jánossy Dénes és Zsilinszky Sándor):

(...). A görény általában magányosan jár és mindenfelé előfordul. Leggyakrabban a talajon mozog és csak végső esetben mászik fel valamire, ugyanakkor azonban kitűnő úszó. (...). Mint már említettük, a házi- és vándorpatkány legkiválóbb pusztítója. Sajnos általában inkább mint a baromfiólak dézsmálóját ismerik és ezért irtják. A szabad természetben – vizek mellett, erdők sűrű aljnövényzetében, bokros mezőkön – rágcsálókkal táplálkozik (állítólag rovarevőkkel is), de elfogja az üregi nyulat, madarakat, ezek közt elsősorban a földön fészkelőket, továbbá halakat és békákat is. Nem veti meg az érett bogyókat és csonthéjas gyümölcsöt sem. Előszeretettel telepszik meg az üregi nyúl kirabolt járataiban, a hörcsög kissé tágasabbra átalakított tanyáján, sziklahasadékokban, vagy széltörte fák alatt és csak ritkán készít önálló föld alatti járatokat maga számára.

A görény igen közeli, sokkal világosabb színezetű rokona a mezei görény (*Putorius putorius eversmanni*), melynek elterjedési központja az Aral- és Kaszpi-tó közötti síkság. Nyugat felé Ausztriáig terjedt el.

(...). A közönséges görény – de még inkább a pusztai görény – a borzhoz és hörcsöghöz hasonlóan “fordított színezetű”. Ezzel azt akarjuk mondani, hogy hasi oldala sötétebb, mint a háti oldala. (...).

Valamennyi közép-európai menyétféle közül a görény használja leggyakrabban a bűzmirigyeit. (...).

A görények gyakran adnak hangot. A párzási időben, márciustól májusig, különösen gyakran hallatnak éjszakánként kurrogó, kaffogó és élesen sivítő hangokat. (...). A vemhességi ideje 41-42 nap. A nőstény általában 5-6 kölyköt hoz a világra. Ezek eleinte vakok és szemük csak egy hónapnál idősebb korukban nyílik ki. (...). A görény járataiban előszeretettel raktároz egér- és madárhullákat, tojásokat és különösen élő békákat. A békák hátgerincét átharapja és így teszi őket mozgásképtelenné (...).

Dr. Bencze Lajos: Vadgazdaságtan (Erdészeti Szakközépiskolák Tankönyvei, Mezőgazdasági Kiadó, Budapest, 1972):

(...). A vadállományban és baromfiakban egyaránt kárt tehet. (...).

A nép által régen ismert világosabb színű mezei-, vagy molnárgörényt (*Putorius eversmanni hungaricus*) a zoológusok csak később sorolták a magyar faunába. Mezei állat, földi lyukakban tanyázik. A vadászgörény szintén a görény egyik alfaja.

Dr. Bertóti István: Vadgazdálkodás és vadászat (Mezőgazdasági Kiadó, Budapest, 1974):

(...). Apróvadnak, házibaromfinak, egérnek, pocoknak egyaránt kegyetlen hóhéra. A tojás rablásával is érzékeny károkat okoz. A mezőgazdasági területeken és a ház körül egyaránt gyakori. Nálunk két faja ismeretes.

Síkon, hegyvidéken, erdőn, mezőn egyaránt előfordul a sötétbarna színű házi görény, amely leginkább az ember lakta helyek közelében tartózkodik. (...).

Rokona a védettnek nyilvánított mezei vagy molnárgörény, jóval világosabb, szalmasárga alapszínű, hátán sötétebb árnyalattal. Ez leginkább a mezőn erőszakkal kisajátított és méreteire átalakított ürge- és pocoklyukakban él. Emberlakta helyekhez a szérűskerteknél közelebb nem jön. (...). Egérpusztításával ez is hajt hasznát, de az apróvadban – főként annak szaporulatában – okozott kártétele többszörösen meghaladja egérfosztásának hasznát. (...).

A mezei görény szelídített válfaja az üregi nyúl vadászatához és a patkányirtáshoz egyaránt igen jó eredménnyel használt krémszínű, tenyésztett vadászgörény. (...).

Vadászai Alapismertek, második átdolgozott kiadás, szerkesztő: dr. Borzsák Benő (Mezőgazdasági Kiadó, Budapest, 1991):

(...). A közönséges görény apróvadász területeken veszélyes károkozó, a mezei görény apró rágcsálókkal is beéri, bár esetenként tojást, madár- és nyúlfiókát is fogyaszt.

A görény elviseli az ember lakóhelyét, így a háztáji gazdaságokban is kárt tehet. Ez az oka egész évi vadászhatóságának. A létszáma is nagyobb, mint a mezei görényé.

Megemlítjük, hogy a vadászgörényt (*M. putorius furo*) egyesek önálló fajnak tekintik. A közönséges görény háziasított, fehér színű változata, melyet az üreginyúl kotorékból történő kiugrasztására, illetve patkányirtásra tenyésztettek ki az ókori Görögországban. (...).

Dr. Josef Reichholf: Emlősök (Magyar Könyvklub, Budapest, 1996. Fordította: Schmidt András):

Közönséges görény (*Mustela putorius*).

Jegyei: (...). Albínó alfaját, a vadászgörényt már a római időkben háziasították, és üregi nyúl fogásra használták. (...).

Életmódja: a görény főként szürkületkor és éjszaka vadászik. Jól úszik és bukik, a dús, part menti növényzetben vagy a gazdaságok épületeiben is szívesen portyázik. Üregi nyulak lyukában vagy maga ásta kotorékokban telepszik meg. (...).

Szaporodása: a párzás március-áprilisra esik; ennek során a hím igen durván bánik a nősténnyel, nyakát harapdálva gyötri. A vemhességi idő jó 7 hét; évente egyszer 3-7 kölyök születik. Ezek 3 hónaposan válnak önállóvá. (...).

Mezei görény (*Mustela eversmanni*).

Jegyei: a közönséges görény világosabb kiadása, ahhoz nagyságban is igen közel áll. Régebben csupán a görény pusztai alfajának vélték, de ma már külön fajnak tartják, mivel kettejük elterjedési területe pl. a volt Szovjetunió európai részein nagy területen átfedést mutat. (...).

Oroszi Sándor: Vadfajokból védett állatfajok (Erdészettudományi Közlemények XXI, Budapest, 1996):

Görényfélék

Ide a közönséges (*Mustela putorius*), a mezei- (*Mustela eversmanni hungarica*) és a vadászgörényt soroljuk. Közülük a vadászgörény tulajdonképpen háziállatnak tekinthető, ezért természetbeni fenntartásáról nincsen szó. A két másik görény megkülönböztetése viszont csak fokozatosan történt, éppen vadászok közreműködésével.

A régi vadászírók a görények kártételét, vérszomjúságát és nem utolsósorban gyakoriságát hangsúlyozták. (...).

A két világháború közötti időszak nagy tudományos eredménye, hogy Éhik Gyula leírta hazánkban a mezeigörényt. A két görényféle vadászati szempontokból történő megkülönböztetésére azonban nem gondoltak. (...).

A kétféle görény megkülönböztetése szabad természetben azonban nem egyszerű, sokszor csak az elejtés után derül ki, hogy melyik görény került puszkavégre. Ugyanakkor még mindig keveset tudunk a mezeigörény elterjedéséről (bár az biztos, hogy a Dunától keletre fordul elő), így megismerése, életmódjának leírása továbbra is feladat. (...).

Kászoni Zoltán: Vadlexikon, görény (Vadászlap, 7/1999):

(...). A közönséges görény síkságokon, domb- és hegyvidékeken egyaránt előfordul a Kárpát-medencében. (...). Egérszaporodásos időszakban messzi területeket bejár, hiszen a pockok, az egerek, az ürgék, hörcsögök, patkányok és más mezei rágcsálók a legkedveltebb zsákmányállatai közé tartoznak. Előszeretettel keresi fel a falvakat, tanyákat, ahol a háziszárnyasok fő dézsmálója: a tojástól a felnőtt baromfiig mindent elpusztít. (...).

Pacsmagolása, párzása márciusban kezdődik, de június-júliusban is megfigyelték már. Egy évben egyszer párzik, s ezt elárulja kaffogó, fújó, gyakran élesen sivító hangjával, így könnyen felfedezhető a tartózkodási helye. Kilenc hónapos korában válik ivaréretté, vemhessége 43 napig tart, június-augusztus között 4-7 kölyköt vet. A szakirodalom 11 kölyökről is beszámolt már, de ez valószínűleg ritka. (...).

Közbevetett megjegyzés: Mielőbb továbblépnék, nem tudom megállni, hogy ne ismertessem az alábbiakat – annak ellenére, hogy a tárgyalt kérdéskörhöz vajmi kevés köze van, mégis elfeledett szakmatörténeti különlegessége miatt fontosnak tartom. **Érdekes lehet ugyanis a hazánkban élő kisragadozóink hajdan volt, mára már szinte teljesen elfeledett népneveinek felemlítése és bemutatása**, ha másért nem is, csupán annak illusztrálására, hogy a magyar nyelv rendkívüli sokszínűségének gazdagságából adódóan hányféle elnevezést is „aggatott” anyanyelvünk a menyétféléinkre az eltelt évszázadok során. Lássuk hát:

Eurázsiai menyét: menetke, menétke

Házi (közönséges) görény: büdösgörény, fekete görény

Molnárgörény (mezei görény): pusztai görény, kesegörény

Nyuszt: fanyest, erdőnyest, bokornyest, fenyőnyest, aranytorkú, nemesnyest

Nyest: kőnyest, kövinyest, fehértorkú nyest (**Csak így zárójelben teszem hozzá, az érdekessége kedvéért:** a középkori Horvátország egyes területein a nyestbőr volt az adózás egyik elfogadott fizetőeszköze. Többek között ezért is lett a függetlenségét 1993-ban kiharcoló Horvátország hivatalos pénznemének a neve kuna, vagyis, magyarul: nyest).

Európai borz: ebiborz, borzdisznó, borzkutya

Hermelin: hölgymenyét, menyétasszony, nagymenyét (**Ismét egy zárójeles megjegyzés:** van egy Tolna-megyei nagyközségünk, Hőgyész, amely a nevét hermelinvadászokról kapta, akiket hölgymenyétvadászoknak, röviden hőgyészeknek hívtak. De, nem csak a nagyközség neve utal a hermelinre, hanem a címere is, amelyen egy fehér bundás, fekete farokvégű hermelin is látható).

Közönséges vidra: halfarkas

Európai nyérc: vidranyest, vidramenyét, mocsári vidra, rákvidra, kövi kutya

Fogalomhasználat

Régi, mondhatni cáfolhatatlan igazság: a szakmai közbeszéd során elkerülhetetlen, hogy a disputa alkalmával felbukkanó fogalmakat egyértelműen tisztázzák egymással a felek. És bár mindez – tudom jól – szakállas közhelynek tűnik, mégsem az. Munkám során számos-számtalan alkalommal szembesültem azzal, hogy egyes esetekben olyan fogalmak bukkantak fel, amelyeket vagy eltérően ítéltünk meg, vagy pedig egyszerűen nem tudtunk választ adni az értelmükre. **Már évekkkel ezelőtt szintén felvetettem ezt a problémát, süket fülekre találtam.** Kár, mert mindannyiunk számára, akik vagy a természetvédelemben vagy a vadgazdálkodásban vadászatban ténykedünk, sokat segítené, ha végre pontosan meghatároznánk azon fogalmakat, amelyek a legfontosabbak, és azokat végre mindörökre számúzzuk, amelyeknek semmi keresnivalója nincs a szakmai közbeszédben. **És ez a kisragadozóink esetében fokozottan igaz.**

1. Elkerülhetetlennek tartom, hogy kisragadozóink természetvédelmi-ökológiai, valamint vadgazdálkodási-vadászati megítélése során sokak által előszeretettel használt, mindmáig merev kategóriákba sorolt fogalmaknak mindenki számára félreérthetetlen és elfogadható tartalmat adjunk: pl. **gyakori, elszaporodott, általánosan elterjedt, közönséges, legközönségesebb, ritka, az állománya változékony és/vagy veszélyeztettséghez közeli stb.**

2. Szintén megkerülhetetlen, hogy más napjainkbeli szakmai fogalomhasználatnak is érthető meghatározást adjunk – már ha egyáltalán van értelmük –, többek között nevesítsük azt, hogy valójában mit is takar a kisragadozóink által, elsősorban madarászok részéről vélelmezett „**természetvédelmi kár**”, vagy mitől és mi alapján sorolják be e fajokat vadgazdálkodás-vadászat szempontjából „**hasznos**”, „**semleges**”, „**káros**” kategóriákba.

3. Felhívom a figyelmet arra, hogy sajnálatos módon napjainkban olyan, eddig soha senki által nem használt új „fogalomszörnyek” is felbukkannak – elsősorban az államigazgatás vagy a tudományos műhelyek valamely szintjén dolgozó Kollégák körében –, amelyek azon túl, hogy értelmezhetetlenek, teljesen feleslegesek is. Csak néhány gyöngyszem: pl. **mennyi egy adott terület össz-kisragadozó eltartó-képessége; illetve egy nevesített területen van-e létjogosultsága valamely kisragadozónak tartózkodnia; vagy egy élőhelytípus során egy-egy faj vonatkozásában többen szükségesnek vélték megállapítani, hogy melyik fontos, melyik kevésbé fontos, melyik közömbös az adott faj számára és melyik az, ahol nincs keresnivalója.** És itt újra felhívom a figyelmet arra – amit már szintén több alkalommal számos fórumon megtettem –, hogy ragadozóink esetében egyszerűen elfogadhatatlan, szakmailag megengedhetetlen, hogy úgynevezett **ragadozó-gazdálkodási modellben** gondolkodjunk. **Az ilyesfajta művieskedő, megélhetési álszakmaiságnak semmi létjogosultsága nem lehet,** bár kétségtelen, egyelőre az illetékes szaktárca részéről megkapták a „zöld jelzést” azon Kollégák, akik elkötelezettek az ilyen álprogramoknak; ki tudja milyen megfontolások alapján. Egy biztos:

komoly szakmai érvek aligha szerepelhettek a megítélés során.

Felhívom a figyelmet arra is, hogy mindaddig, amíg nem tisztázódnak le vagy nem kerültek végleg a feledés kútjába az 1-es és 2-es pontban ismertetett fogalmak, az eltérő értékrendű szakmai közösségek nem vagy csak nagyon nehezen fognak tudni megállapodni egymással, lévén azok tartalmán alkalmasint egészen mást értenek. Miért? Azért mert még itt a huszonegyedik században is „elkoptatott” fogalmak mindenki számára értelmezhető és elfogadható tisztázásával kell bíbelődnünk. Ez így azonban már nem tartható, ezért a hazai menyétféléink természetvédelmi-ökológiai, valamint vadgazdálkodási-vadászati megítélése során elsősorban az esetükben használt fogalmak letisztázása és/vagy „száműzetése” szükséges. Mégpedig minél előbb! **És mindemellett a 3-as pontban felemlített indokolatlan fogalmak teljes mellőzése is valamennyiünk érdekét szolgálná,** tisztelettel kérem, ne kreáljanak új és újabb értelmezhetetlen fogalmakat.

Görényféléinkről részletesen

Házi (közönséges) görény: *Mustela putorius* Linnaeus, 1758

Védettsége: Hazánkban vadászható, vadászidénye július 1. és február 28. közötti időszakra esik, ugyanakkor szerepel a Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer (NBmR) optimális programjában (BMP1), az EU Élőhelyvédelmi Irányelvének V. Függelékében, valamint a Berni Egyezmény III. függelékében is; **ezeokról lásd az I-es mellékletet.**

Testfelépítése: Régészeti leletek alapján feltételezhető, hogy eleink hozzávetőleg 2500 éve házasították. Ezt valószínűleg azért tették, mert rájöttek arra, hogy kiválóan megfelel a patkányok irtására. Egyébiránt az ókorban a görögök iktisznek, míg a rómaiak viverrának nevezték. Házasított változatát, a **vadászgörényt** (*Mustela putorius furo*) mind a mai napig előszeretettel használják a patkány és az üregi nyúl vadászata során, de városokban egyre kedveltebb úgynevezett “társállat” is, vagyis hobbiból tartott kedvenc – megjegyzés: a vadászgörény népies neve anno vadászmenyét volt.

A házi (közönséges) görény testhossza: 30-45 centiméter + farokhossza: 10-15 centiméter, testtömege: a nőstényeké 600-650 gramm – a hímeké 900-1000 gramm.

- A bundája alul, a hasaljon egyszerű feketebarna-fekete, hátán világosabb árnyalatú, rendszeren sötét gesztenyebarna.
- A nyak tetején és a törzse két oldalán még világosabb, mert a sárgás gyapjúsőr főként itt látszik ki a fedőszőrök közül.
- A hasa középvezetén elmosódott szélű vörösbarna sáv fut végig, az álla és arcorrának a vége, a sötétszínű orr kivételével sárgásfehér.
- A szeme mögött kissé élesen körülhatárolt sárgásfehér folt található, amely a fül

alatt kezdődő elmosódott sávval összeolvadva álarcszerű mintázatot ad a pofarészének.

- A füle barna, amit fehér sáv szegélyez, és a hosszú bajuszszortéi is barnák.
- Jellemző – és ez mindkét görényfajra igaz – az átható szagú, bűzös nedv, amelyet veszély esetén farka tövének mirigyeiből fecskendez ki.
- Fogainak száma: 34.

Hazai elterjedése és élőhelye: Általánosan elterjedtnek, közönséges (?) kisragadozónak tartják és akár csak az **eurázsiai menyét** (*Mustela nivalis* Linnaeus, 1766), vagy a **nyest** (*Martes foina* Erxleben, 1777) nem idegenkedik felkeresni az emberi portákat sem. Mindenesetre elsősorban az Országos Vadgazdálkodási Adattár (OVA) kimutatása szerint nagy eltérések vannak az országos előfordulásának területi eloszlásában, de hogy ennek mi lehet a valós oka, nem tudni; igazából ezt mind a mai napig senki sem kutatta behatóan.

Így hát egyáltalán **nem tudni, hogy mekkora a valós hazai populációja, mely országrészekben milyen gyakorisággal fordul elő**, bár erre, mint fentebb már említettem az OVA kimutatásából nyerhetünk bizonyos képet, ezért **indokoltnak tűnne egy országos vagy térségi, kistérségi állomány-felmérési program kidolgozása és megvalósítása**, függetlenül attól, sőt azt szervesen kiegészítve, hogy vadászható; ebbéli javaslatomat lásd alább.

Az éves vadászati statisztika érdekes és nagyon értékes szakmai sorvezető – ezt, úgy vélem, senki nem vonhatja kétségbe –, de mindennek ellenére nem feltétlenül elégséges ahhoz, hogy megfelelő következtetéseket levonhassunk belőle. **Egy térségi/kistérségi állomány-felmérési program azt is kutatná (kutathatná), hogy valóban észlelhető-e már hazánkban – bármely tájegységben, azon belül kistérségben – is a visszaszorulása, és ha igen, ennek mi lehet az oka**; valószínű, hogy ebben több minden szerepet játszhat, de hogy mi mekkora hatással lehet a faj egyedeire, azt ma még nem lehet tudni.

Ugyanakkor szakmai publikációkban többek részéről felvetődött az is, hogy egyes országrészekben, pl. a Hajdúságban, a Bodrogekben, a Szigetközben, a Kisalföldön és a Marosmentén nemhogy visszaszorulna a házi (közönséges) görény állománya, hanem vélelmezhetően ennek az ellenkezője történik. Vagyis nevezett tájegységeknél gyaníthatóan állománygyarapodásról van szó. Kérdés: valóban így van-e? És ha igen, ennek mi lehet az oka?

Mindettől függetlenül szakmai közösségek egy jelentős része szerint a vadgazdálkodási-vadászati megítélése semlegesnek (?) tekinthető, míg az úgynevezett természetvédelmi károkozása (?) alkalmasint problémát jelenthet, pl. vízimadár fészektelepeknél.

Ennek ellenére **az elmúlt évek szeszélyes időjárásai miatt: rekord aszály, árvíz, belvíz indokolt lenne nagyobb figyelmet fordítani rá** (is), mert féltő, hogy pl. vizes élőhely-típusaink kedvezőtlen állapotváltozása a házi (közönséges) görénypopulációra is előnytelenül hathatott, de meg kell említeni a legális és/vagy nem engedélyezett rágcsáló- és rovarirtó szerek

használatának terjedését és az autóutak és autópályák, valamint az ebből adódó gépkocsiforgalom jelentős növekedését is. **A faj megítélése során, mint arra szakmai publikációk is utalnak, figyelmeztető jelnek kellene tekintenünk, hogy az utóbbi években Európa szinte több országban, pl. Németországban, Olaszországban, Franciaországban, Ausztriában, Szlovéniában, Horvátországban stb. jelezték az ott élő állományok már bizonyított vagy még csak feltételezéseken alapuló, de gyanítható visszaszorulását.**

Hazánkban igazán átfogó, vagyis célzatos országos és/vagy térségi, kistérségi állományfelmérés nem történt arra vonatkozóan, hogy megismerjük a valós elterjedését. Alkalmanként elvégzett kérdőíves felmérésből, valamint vadgazdálkodási-vadászati statisztikákból (OVA) lehet valamelyest az elterjedésére következtetni. Ezek szerint elsősorban az alföldi megyékben mondható gyakorinak (közönségesnek?), de más országrészekben sem nevezhető ritkának – kérdés persze: mit és mikortól nevezünk gyakorinak és ritkának? Valójában azonban **egyáltalán nem tudni, hogy milyen megoszlású és országrészenként mekkora a hazai állománya.** A rendelkezésre álló előfordulási, valamint vadgazdálkodási-vadászati összefoglaló adatok komolyan vehető következtetések levonására nemigen alkalmasak, így azokat kellő kritikával kell fogadnunk és értékelnünk.

Ami a vadászati statisztikákat illeti, az elmúlt években a legtöbb példányt Békés, Hajdú-Bihar, Komárom-Esztergom és Jász-Nagykun-Szolnok megyében lőtték, míg a legkevesebbet Baranya, Nógrád, Szabolcs-Szatmár-Bereg, Veszprém és Zala megyében.

Feltételezett – bár még bizonyítás alatt álló – térségi/kistérségi terjeszkedése egyes országrészekben, elsősorban a számára kedvező időjárási viszonyokra, pl. enyhe telekre, valamint az ebből adódó főbb zsákmányfajok gyakoriságára, illetve az elmúlt években, évtizedekben, a földhasználatban bekövetkező változásokkal: kisparcellás mezőgazdasági területek elterjedésére vezethető vissza elsősorban. Kérdés azonban: ahol fogyatkozik, visszaszorul az állománya – már ha így van –, az mire vezethető vissza?

Száma is, mint szinte valamennyi menyétfélénkre az engedélyezett, valamint a törvénytelen rágcsáló- és rovarirtó szerek használata, valamint a növekvő autópályák, hossza jelentheti a legnagyobb bajt. Szakmai publikációk szerint az úgynevezett vadgazdálkodási-vadászati hasznosítása, magyarul: a vadászata az állományában nem okoz kezelhetetlen vagy visszafordíthatatlan kárt. Ha jól értelmezem a közzétett lelövési kimutatásokat – amelyeket évről-évre publikálnak az OVA honlapján –, évente nagyjából 400-550 példányt ejtenek el. Jobban mondván, ennyi bejelentés érkezik az Országos Vadgazdálkodási Adattárhoz, de hogy valójában mennyi is az agyonlőtt házi (közönséges) görények száma, valójában senki sem tudja.

Mindenesetre **elmondható róla, hogy hazánk szinte teljes területén előfordul, így ugyanúgy találkozhatunk vele bárhol az Alföldön, a dombvidékeinken és a középhegységeinkben, füves pusztákon és erdőtársulatokban, folyók mentén, halas- és horgásztavaknál, kisvízfolyásoknál és csatornáknál.**

De még az intenzív mezőgazdasági művelés alatt álló területeken is előfordul, azonban a zárt erdőtömböket és a nagy kiterjedésű, de homogén élőhelyeket kerüli. Egyébiránt úgy látom – és ez most valóban “személyes hozzászólás” –, hogy a vízi- és parti vegetációban gazdag vizes élőhely-típusokat szívesen részesíti előnybe, sőt ezeken az élőhelyeken talán (?) gyakoribb is lehet, mint más élőhely-típusoknál. Ugyanakkor az emberi településekre is bemerészkedik, állítólag ez (is) vezetett oda, hogy vadászati idényét 2011-től „meghosszabbították”: addig szeptembertől volt vadászható, attól kezdve júliustól, igaz vadászidényének vége, február utolsó napja változatlan maradt.

Fészket elsősorban föld alatti kotorékban készíti el, de nem ritka, hogy kő- vagy farakás közé, odvas fák üregébe, sűrű bozótba, árkok benőtt aljába, rözserakásba, kazlakba, esetleg emberi kultúrában: tanyákon, pajtákban, szénaboglyákban alakítja ki.

Táplálkozása: Táplálékát elsősorban a talajszinten keresi, de kiváló úszó is, talán ez az oka annak, hogy a vizes élőhelyeinken is gyakorinak – egyes vélelmek szerint egyre gyakoribbnak – mondható. Fára azonban csak ritkán mászik, így elsősorban “földlakó” kisemlősöket zsákmányol, pocok- és egérféléket, **hörcsögöt** (*Cricetus cricetus* Linnaeus, 1758), **házi patkányt** (*Rattus rattus* Linnaeus, 1758), **vándorpatkányt** (*Rattus norvegicus* Berkenhout, 1769). De tulajdonképpen mindent elejt, amivel képes megbirkózni, vagy amit képes utolérni: nyulakat, szárnyas apróvadat, hüllőket, kételtűeket, halakat és ízeltlábúakat, no és az emberi portákon a baromfikat. Alkalmasint gyümölcsöt is fogyaszt (szőlőt, szilvát, barackot stb.).

Vadászportyájára szürkületben indul és jószerivel egész éjszaka aktív. Ugyanakkor, főleg az utódnevelés idején az sem ritka, hogy nappal is kimerészkedik a fészkeből zsákmány után. **Szakmai körökben általános vélemény, hogy a felnőtt görények zsákmányválasztását alapvetően befolyásolja, hogy az anya milyen táplálékot hordott számukra kölyökkoruk idején. A kölykök legfőbb zsákmányai ugyanis azon fajok lesznek, amelyeket a tanulási folyamat eredményeként „magukba szívtak”.**

Jellemző mindkét görényfajra, hogy a vackukon élelmet (zsákmányfajokat) raktároznak fel; egyébiránt pl. az **európai borz** (*Meles meles* Linnaeus, 1758) is hasonlóképpen cselekszik.

Szaporodása: Feltételezések szerint a hím és a nőstény csupán a párzási idő alatt él együtt, egyébként pedig külön vackon laknak, sőt még a vadászterületük is, amint azt az egyik szakkönyvben olvastam: “meglehetősen távol van egymástól”. **Párzásának fő időszaka február-március, de megfigyelések szerint akár augusztus végéig, szeptember elejéig is**

elhúzódhat.

- Ha esetleg a nőstény tavasszal elveszti az első fészekalját, újra párosodásra kész állapotba kerülhet, és "sarjú" almot hozhat világra.
- A párzási készség 3-5 napig tart, majd ha ezen időszak alatt nem történik meg a kopuláció, akkor 3-4 hetenként ismétlődik.
- A nőstény vemhességi ideje 40-45 nap, többnyire 4-6 kölyköt vet, de van olyan szakmai beszámoló is, amelyik 10-12 kisgörényes alomról ad számot.
- Három hónapos koruk után önállósodnak.
- A kölyköket a nőstény egyedül neveli.
- A kölykök vakon és csaknem csupaszon jönnek a világra, születésükori testtömegük kb. 8-10 gramm.
- Szemük 20-40 napos korukban nyílik ki, másfél hónapig anyatejen élnek, de közben elkezdnek áttérni a szilárd táplálékra is, amelyet az anyjuk becipel számukra a fészek öblébe.
- Ivarérettségüket 9-10 hónaposan érik el.
- Átlagos élettartamuk 5-7 év.

Feltehető, hogy elszabadult vagy más módon a természetbe kikerült és ott alkalmazkodó vadászgörényrel is párosodhat. Ha így van, az egyértelműen helyileg genetikai leromlást is eredményezhet, bár azt nem tudni mekkora térséget és/vagy kistérséget magába foglalóan jelentkezne ez a kedvezőtlen hatás.

Míg az sem egyértelműen bizonyított, hogy a házi (közönséges)- és a molnár-görény (mezei görény) párosodnak-e egymással; egyes vélelmek szerint ez igenis nagyon valószínű. Kérdés: vajon így van-e?

Molnár-görény (mezei görény): *Mustela eversmanni* Lesson, 1827

Védettsége: Hazánkban védett, természetvédelmi értéke 50 000 forint. Szerepel a Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer (NBmR) optimális programjában (BMP1), az EU Élőhelyvédelmi Irányelv II. és IV. függelékében; valamint a Berni Egyezmény II. függelékében is.

Testfelépítése: Testhossza: 30-45 centiméter + farokhossza: 10-15 centiméter, testtömege: 600-650 gramm – 900-1000 gramm.

- Bundájának színezete többnyire világos sárgásbarna vagy szalmasárga, lábai és mellének tájéka, farka barnásfekete.
- A hasaljának szőrzete azonban nagyon világos, halvány sárgásfehér – németül például ezért az egyik közkeletű népies neve: fehér görény.

- Fogainak száma: 34.

Közbevetett megjegyzés: a molnárgörényt (mezei görényt) sokáig a házi (közönséges) görény úgynevezett "pusztai változatának" tartották, mígnem, ha jók az ismereteim 1926-ban és 1927-ben Éhik Gyula szakmai publikációiban bebizonyította, hogy két különálló fajról van szó. Igaz, az akkori szakmai körök tamáskodása miatt Éhik úrnak és a vele egyetértőknek még jó ideig kardoskodniuk kellett az igazuk mellett, amiről a ma már kizárólagosan csak antikváriumi érdekességnek számító hajdani szakirodalmi publikációkból bárki, aki utána akar kutatni, könnyen meggyőződhet. De hát mindettől függetlenül ma már elismerjük, hogy hazánkban Éhik úr írta le ezt az alig ismert fajt.

Hazai elterjedése és élőhelye: Célzott országos és térségi vagy kistérségi állomány-felmérési program kidolgozása és megvalósítása e menyétféle ragadozókra sem történt még hazánkban. Kérdőíves felmérésekre azonban sor került, és azok – a véleményem szerint bizonytalannak tekinthető – tapasztalata alapján megállapítható, hogy elsősorban az alföldi, a kistársföldi, a mezőföldi és a nyírségi élőhelyeken fordul elő, míg másutt az előfordulása ritka és esetleges vagy nem jellemző. Leggyakoribb előfordulása Csongrád, Békés, Jász-Nagykun-Szolnok, Hajdú-Bihar és Győr-Moson-Sopron megye tünik. Dombvidékeinkről és középhegységeinkről kizárólagosan csak szórványos előfordulási adat ismert.

Legritkábbnak Vas, Zala, Fejér, Nógrád és Borsod-Abaúj-Zemplén megyében tünik. Ez a kép megfelel a fajról rendelkezésre álló eddigi ismereteknek. Azaz **a molnárgörény (mezei görény) elsősorban a nyílt területek, embert kerülő ragadozója, amely lényegesen ritkábban fordul elő dombvidéki, középhegységi területeken.**

Jól mutatja ezt pl. Heves megye példája. A megye északi, dombvidéki, és középhegységi részein alig észlelik a jelenlétét, míg a déli síkvidéki területeken előfordulása nem számít ritkaságnak. És kérdés az is, hogy a nem említett megyéinkben vajon milyen állományai élhetnek?

Így hát **hazai előfordulásának behatóbb kutatása időszerűnek tünik.** A rendelkezésünkre álló illetén adatok vagy csak egy szűken értelmezhető kistérségben elvégzett állománykutatásra, vagy szórványmegfigyelésekből és egyes kistársföldi (pl. ürge) csapdázása során akaratlanul is megfogott jószágok feljegyzéséből adódnak.

Megítélése mindenesetre nem egyértelmű: van olyan vélelem, miszerint mára már létszámában annyira megfogyatkozott, hogy veszélyeztetett faj, de hogy ez a feltételezett veszélyeztetettség milyen mértékű lehet, nem igazán egyértelmű. Mások szerint a helyzete még csak úgymond veszélyeztetettséghez közeli – ez vajon konkrétan mit jelenthet? Magyarán, és ez a lényeg: **nem tudjuk, hogy milyen mértékben veszélyeztetett, egyáltalán az-e, hiszen jószereivel alig rendelkezünk megfelelő információval a valós elterjedéséről, az ökológiai**

igényeiről, az etológiájáról és a szaporodásbiológiájáról. Amit „tudni vélünk”, az az, hogy ritkább a házi (közönséges) görénynél. Mindazonáltal vannak, akik úgy vélik, ez valótlan állítás, csupán az életmódjából adódóan kerül ritkábban szem elé. Mi lehet az igazság?

„Szórványosságának” vélelmezhetően oka lehet, hogy a rágcsáló- és rovarirtó mérgek használatán, valamint az élőhelyek kedvezőtlen állapotváltozásán és az autópályák hosszának és az autóforgalom növekedésén túl a vadászat során összetéveszthetik a vadászható házi (közönséges) görénnyel. Minthogy többen felhívták arra is a figyelmemet, hogy nem egyszer – értelemszerűen akaratlanul – ürge- vagy hörcsögcsapdázáskor is elpusztítanak molnárgörényeket.

Elsősorban hát alföldi (síkvídedi) ragadozó, nem véletlen, hogy külföldi szakemberek sztyeppe és/vagy síkvídedi görénynek is nevezik; így az Alföld szinte valamennyi jellemző élőhely-típusánál találkozhatunk vele: a mezőgazdasági területeken éppúgy, mint mezővédő-erdősávokkal (csenderesekkel) tarkított pusztákon, vagy a különböző vizes élőhelyeken. Az összefüggő erdőket azonban feltehetően kerüli, és a házi (közönséges) görénnyel ellentétben emberi kultúrákba sem húzódik be, még a legnagyobb téli ínség idején sem.

A fészket főként önmaga ásta, föld alatti kotorékban készíti el, de előfordulhat, hogy rágcsálólakot alakít át a maga számára, miután kiűzte, jobban mondva kiirtotta annak előző lakóit. Szakmai publikációk között van olyan is, amelyik arról számol be: lakott róka- és/vagy borzkotorékba is megtelepedett, de hogy ez az összegbútorozás átmeneti jellegű volt-e vagy hosszabb időtartamú, egyáltalán a “komák” és a “borzkutyák” mindehhez mit szóltak, sajnos nem tért ki.

Táplálkozása: Szinte majd minden elemében megegyezik a házi (közönséges) görényével, vagyis elsősorban kismérséket zsákmányol, pocok- és egérféléket, hörcsögöt, **ürgét** (*Spermophilus citellus* Linnaeus, 1766), de tulajdonképpen mindent elejt, amivel képes megbirkózni, vagy amit képes utolérni.

Szakmai körökben úgy vélik: a patkánynak nem annyira “esküdt ellensége” és üldözője, mint a házi (közönséges) görény, de hogy ez valóban így van-e, valójában nem ismert. Az viszont tény, hogy akárcsak a házi (közönséges) görény, a molnárgörény (mezei görény) is szürkület után és az éjszaka folyamán jár zsákmány után. Ugyanakkor zsákmányait ő is „raktározza” – mint teszi ezt a házi (közönséges) görény is –, vagyis egy általa kapart mélyedésbe, de akár állandóan használt vackába gyűjti, hogy azokat a későbbiek során fogyassza el.

Szaporodása: Párosodási ideje március és augusztus közé esik.

- Ha tavasszal a nőstény elveszti a kölykeit, 1-2 héten belül visszaivarzik.
- A kölyköket csak az anya neveli.
- Vemhességi ideje: (35) 40-45 (50) nap, alomszáma 7-10, de megfigyeltek már 13-15 kölyköt vető nőstényt is.
- A kölykök szeme egy hónapos korukban nyílik ki, másfél-két hónapos korukig anyatejen élnek, de már két hónaposan önállóan is vadásznak. Három hónapos koruk után önállósodnak.
- Ivarérettségét egy éves korában éri el.
- Feltételezések szerint hibridizálódhat mind a házi- (közönséges)-, mind a vadászgörénnyel.
- Élettartama: 5-7 év.

Szakmai javaslatok és vélemények a görényféléinkről

Érdekességként közlöm az alábbi javaslatokat és az azokra érkező véleményeket. Ennek háttere az, hogy 2010-ben és 2011-ben összeállítottam olyan védelmi koncepciókat, amelyekben a hazai kisragadozók természetvédelmi-ökológiai és vadgazdálkodási-vadászati megítélését foglaltam össze „**A hazai menyétféle ragadozóink napjainkbeli vadgazdálkodási-vadászati, valamint természetvédelmi-ökológiai megítélése**” címmel; lásd a szakmai honlapom „tanulmányok” menüpontjában..

Ezeket szakmai vitára bocsátottam, és a visszaérkező hozzászólásokat egy újabb dolgozatban publikáltam.

Alább a két görényfajra vonatkozó javaslataimat és az azokra érkező kommentárokat ismertetem; aktualitásukból mind a mai napig semmit sem vesztek. Ugyanakkor híven tükrözik azokat az eltérő, egymásnak nem egyszer ellentmondó szemléleteket, amelyekkel e kisragadozóink esetében is – a többi hazai menyétfélével egyetemben – szembesülhetünk.

Házi (közönséges görény)

Javasolt jövőbeli intézkedések – Általam tett javaslatok

- Az elmúlt évek zömében aszályos időszakai miatt indokolt lenne nagyobb figyelmet fordítani rá (is), mert félok, hogy pl. vizes élőhelyeink kedvezőtlen állapotváltozása a görénypopulációra is előnytelenül hathatott, de itt is meg kell említeni a rágcsáló- és rovarirtó szerek használatának terjedését és az autóutak- és pályák, valamint az ebből adódó autóforgalom jelentős növekedését is.

- Megítélése során figyelmeztető jelnek kellene tekintenünk, hogy az utóbbi években Európa szerte több országban, pl. Németországban, Olaszországban, Franciaországban, Ausztriában, Szlovéniában stb. jelezték az ott élő állományok már bizonyított vagy még csak feltételezéseken alapuló, de gyanítható visszaszorulását.
- Annak ellenére, hogy szakmai körökben idehaza gyakorinak, vagyis: közönségesnek tekintik – amit egyáltalán nem vonok kétségbe –, indokoltnak tűnne egy országos, vagy térségi, kistérségi állomány-felmérési program kidolgozása és megvalósítása, hiszen, amíg ilyennel nem rendelkezünk, valamennyi vélelem, ami e fajra (is) vonatkozik nem egyéb, mint spekulatív okoskodás.

Vélemények

1. Egyszerűen valótlán és felháborító állítás, hogy egyes európai országokban visszaszorulóban van a faj. Ez nem más, mint lódtításba burkolt természetvédelmi trükk: ha valamit nagyon meg akarnak indokolni, kitalálnak ellenőrizhetetlen állításokat. Semmi mást nem szolgál ez a hazudozás, minthogy ismét védetté nyilvánítottassák!
2. Valóban figyelmeztető jelnek kellene lennie az említett európai tendenciának, vagyis a megfigyelt állomány-csökkenésének, amelyek bizonyítottak. Most még ugyan hazánkban gyakorinak mondható, ezt senki nem vonhatja kétségbe, de indokolt lenne nagyobb figyelmet fordítanunk rá is. Talán átmenetileg a vadászatát is újra tiltani kellene.
3. Valójában nem tudni, hogy mekkora a hazai populációja, hol és milyen gyakorisággal fordul elő. Talán ha készülné a vadászati statisztikákból egyfajta értékelhető összegzés, okosabbak lennének. De ilyen nem ismert, vagy ha mégis, akkor csak egy szűk szakmai stáb számára hozzáférhető.
4. Nem csak külföldön ismert a házi görény állományának a visszaszorulása, hanem ma már idehaza is megfigyelhető egyes kistérségekben. Ez tény. Ezért lenne már most nagyon indokolt egy több éves, folyamatos kutatási program elindítása, akár a teljes országot lefedve, vagy ha erre nem lenne lehetőség, akkor kiválasztott tájegységeknél.

Molnárgörény (mezei görény)

Javasolt jövőbeli intézkedések – Általam tett javaslatok

- Feltehetően veszélyeztetett faj, amelyre, információim szerint az elmúlt években több szakmai fórumon is felhívták már a figyelmet, de hogy ez a veszélyeztetettség milyen mértékű, igazán nem egyértelmű. Magyarán nem tudjuk, hogy aktuálisan vagy potenciálisan veszélyeztetett-e, hiszen jószerivel alig rendelkezünk megfelelő információval az elterjedéséről, az ökológiai igényeiről, az etológiájáról és a szaporodásbiológiájáról. Amit “tudni lehet”, az az, hogy ritkább a házi (közönséges) görénynél.
- Ez a rágcsáló- és rovarirtó mérgek használatán, valamint autópályák hosszának és az autóforgalom növekedésén túl arra is visszavezethető, hogy a “vadgazdálkodási hasznosítás során” összetéveszthetik a vadászható házi (közönséges) görénnyel, de amikor ez a sikeres “hasznosítás” után kiderül, azt bizony bölcs Nimródjaink minden bizonnyal nem verik nagydobra – lévén, ha megtennék, természetkárosítás miatt bizony büntetés elé néznének.
- Nagyon is indokolt lenne egy országos hosszú távú ökológiai-természetvédelmi kutatás, pl. egy konkrét fajmegőrzési program kidolgozása és megvalósítása, de elsősorban egy összefogott országos vagy térségi, kistérségi állományfelmérés.

- Szaporodásbiológiájának hathatósabb megismerése végett, megalapozottnak tűnik egy zárttéri szaporítási program megtervezése és kivitelezése is, ami egyik-másik hazai állatkert számára komoly szakmai kihívást jelenthetne.

Vélemények

1. Nem igaz a javaslattevő állítása, miszerint idehaza feltehetően veszélyeztetett faj. Egyetlen menyétfélénk sem az, ezt csak a kezdeményezést összeállító "szakértő" sugallja! Nem indokolt a védelme.
2. Valóban egy alig ismert faj, jogos a feltevés, hogy több figyelmet kellene rá fordítanunk. Ezért egy fajmegőrzési program kidolgozása és megvalósítása, de elsősorban egy összefogott országos vagy térségi, kistérségi állományfelmérés is indokolt lenne, akár a házi gőrénnel együtt.
3. Ne akarjuk állatkertekben szaporítani, fogjuk be őket és exportáljuk külföldre, ha számukra esetleg hiányzik.
4. Élőhelyvédelmi és konkrét, kizárólag a fajra irányuló kutatás fontos lenne (de lenne-e erre bárki vállalkozó?), míg az állatkerti szaporítási program feleslegesnek mondható.
5. Biztosra vehető, hogy fedi a valóságot az a feltételezés, miszerint közönséges gőrény vadászatakor e fajt is puszkavégre kapják. De nem feltétlenül azért, mert nem ismerik fel, hanem mert büntetlenül bárki megteheti, hogy lelője, nincs aki az ilyen "vadászatokat" ellenőrizze.
6. Országos védelmi program bizonyosan nem lesz. De, mivel e faj az ismeretek szerint valóban veszélyeztetett (lehet), ezért regionális programok támogatása mindenféleképpen kívánatos lenne. Hogy ezekre az ország mely szegleteiben kerülne sor, azt a szakembereknek kell eldöntenie.
7. Nem tudni, mitől állítják, hogy veszélyeztetett. Ez ma már egyszerűen nem igaz! A faj ugyanis mind gyakoribb, megkockáztatom, vannak olyan hazai területek, ahol már a házi gőrénynél is gyakoribb. Persze nem azt állítom, hogy most aztán, durr neki, azonnal vadászni lehessen, csupán a figyelmet hívnám fel arra, hogy elegendő ismeret hiányában rosszul ítéljük meg.

Ugyanakkor ez úton megismétlem a már többször felvetett javaslatomat arra vonatkozóan, hogy ha a jövőben mégis lehetőség adódna e kisragadozóinkkal behatóbban foglalkozni, akkor mely országrészeket vélem megfelelőnek arra, hogy az ilyesfajta kutatásnak terepet adjanak. (Részletes javaslataimat a hazánkban élő menyétfélékre lásd a szakmai honlapomon).

Házi (közönséges) görény

Meglátásom szerint a hatályos jogszabályi előírások megfelelőek, azokon nem indokolt változtatni, vagyis a vadászati idejét továbbra is július 1. és február 28. között célszerű fenntartani.

Mindazonáltal érdemes lenne ezzel párhuzamosan egy régiókra lebontott állomány-felmérést is elvégezni, már csak az Európa szerte több helyen is észlelt vagy még csak vélelmezett állomány-visszaszorulása miatt. Erre vonatkozó javaslatom:

- Mosoni-síkság
- Gödöllői-dombság, Jászság
- Bodrogköz
- Hajdúság
- Körös-vidék

Molnárgörény (mezei görény)

Természetvédelmi oltalmának fenntartását indokoltnak tartom. Ezzel együtt nagyon fontos lenne, hogy végre egy több évet átfogó régiókra/kisrégiókra lebontott állomány-felmérési program megvalósuljon. Erre vonatkozó, tételesen még nem kidolgozott javaslatom:

- Viharsarok
- Hajdúság, Hortobágy
- Kiskunság, Homokhátság
- Kisalföld

Mellékletek

I. melléklet: Rövid ismertető az említett nemzetközi egyezményekről, irányelvekről és a Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Programról (NBmR)

Egyezmény az európai vadon élő növények, állatok és természetes élőhelyeik védelméről (Berni Egyezmény)

A Berni Egyezmény, amelyet 1979-ben hoztak létre a vadon élő állat- és növényfajok, és élőhelyek védelméről rendelkezik, különös figyelemmel a veszélyeztetett fajokra (beleértve a vonuló fajokat is) és élőhelyekre, valamint ezek minél hatékonyabb védelme érdekében az országok közötti együttműködés előmozdítása is a célja. Az Egyezmény három függelékbe rendezi a hatálya alá tartozó fajokat: az elsőben a fokozottan védett növények, a másodikban a fokozottan védett állatfajok szerepelnek, míg a harmadikban a védett állatfajok, valamint halászható és vadászható állatfajok is.

Az első két függelékben szereplő fajok egyezmény szerinti szintje megfelel a hazai természetvédelmi jogszabályok szerinti védett és fokozottan védett kategóriáknak. A III. függelékben szerepelnek halászható és vadászható fajok is, de nincs ellentmondás, mert az egyezmény egyértelműen megállapítja: "védelemnek minősül az is, ha valamely faj hasznosítása törvényes korlátozásokkal történik".

Az egyezménynek van egy IV. függeléke is, ez a tiltott halászati és vadászati módokat tartalmazza, amelyet valamennyi Részes Félnek kötelessége betartani. A hazai menüfélcink közül valamennyi megtalálható a Berni Egyezmény valamelyik függelékében: a menyét, a házi (közönséges) görény, a nyest, az európai borz és a hermelin III. függelékben, míg a molnárgörény, a nyuszt és a közönséges vidra a II. függelékben (akárcsak az európai nyérc).

A Tanács 92/43/EGK (1992. május 21.) sz. irányelve a természetes élőhelyek, illetve a vadon élő állatok és növények védelméről (EU Élőhelyvédelmi Irányelve)

Ez az irányelv az európai biológiai sokféleség megőrzésének egyik legfontosabb közösségi jogi eszköze. Tulajdonképpen a Berni Egyezmény előírásait és szerkezetét vette alapul.

A védendő élőhely-típusokat az I. melléklet, azokat az állat- és növényfajokat, amelyek védelme érdekében különleges természet-megőrzési területeket kell kijelölniük a II. melléklet tartalmazza, a madarak kivételével, amelyre az Unió külön irányelvet dolgozott ki. Az irányelv III. melléklete a szigorú védelemre szoruló állat- és növényfajokat sorolja fel, a madarak kivételével, a IV. melléklet azon fajokat, amelyeket csak bizonyos korlátozások mellett hasznosíthatnak: halászhatnak, vadászhatnak. Az V. melléklet a tiltott befogási, elejtési, csapdázási módszereket

és eszközök listáját tartalmazza.

A hazai menyétféléink közül a házi (közönséges) görény és a nyuszt az V. Függelékben található meg, míg a molnárgörény és a közönséges vidra a II. és a IV függelékben egyaránt szerepel (akárcsak az európai nyérc).

Emlősök magyarországi monitorozása: Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer (NBmR)

E program kidolgozásával és működtetésével alapvetően az alábbi célokat kívánják elérni a hazai kutatók:

Az érintett fajok esetében hiteles, ellenőrizhető faunisztikai adatok gyűjtését, ezen belül pedig az elterjedési mintázatok, valamint a populációnagyság minél részletesebb és pontosabb rögzítését.

Az elterjedési és/vagy mennyiségbeli változásokat befolyásoló tényezők feltárását, és azok értékelhető elemzését.

Mindezek elérése érdekében az optimális és maximális programokban az alapvető monitorozó módszerek használata: jelenlét-hiány, populációnagyság-becslése stb. mellett fontosnak tartják egyéb más metodikák használatát, beépítését is, pl. az élőhely-felmérést, a táplálékelemzést, az egyedi jelölés alkalmazását, mozgáskörzetek-vizsgálatát.

Az NBmR kétféle, egymással szoros összefüggésben lévő, mégis jól elkülönülő beosztás alapján működik.

1. BMP1 (elterjedési-monitorozás): Alapvető igény, hogy értékelhető elterjedési és faunisztikai adatokkal rendelkezzenek a hazánkban honos állatfajokról, és az összegyűjtött információkat rendszerezék az erre hivatott szakmai műhelyek. A BMP1 ezt kívánja szolgálni. Országos szintű program és az emlősfajok általános helyzetében bekövetkező változások trendjét igyekszik rögzíteni. Maga az országos monitorozás, az egyes fajok faunisztikai adatainak megszerzéséhez szükséges módszerek munkaigényességétől függően, minimális vagy optimális programban szerepelhet.
2. BMP2 (populációs szintű-monitorozás): Populációs szintű monitorozást jelent. A populációk egyedszám-változásainak és egyéb attribútumainak feltérképezése jóval idő- és munkaigényesebb, az alkalmazott (alkalmazható) metodika is bonyolultabb, ezért a BMP1-hez képest ez lényegesen szűkebb körre terjed ki. Nem országos szintű programokat takar, hanem kiválasztott mintaterületeken történő regionális vagy lokális vizsgálatokat. A hazai menyétféléink közül anno még a kétezres évek legelején a közönséges vidrát sorolták be e programba, majd egy kutatási periódus után, nem tudni miért, a további vizsgálatokat leállították.

II. melléklet: A görényféléink nyomjeleinek ismertetése

Lábnym: Tulajdonképpen egyáltalán nem, vagy csak nagyon nehezen lehet megkülönböztetni őket egymástól. Külalakra jelentősen hasonlítanak a hermelinére, de annál nagyobbak, a nyomuk hossza 20-30 mm is lehet.

Az ujjpárnákon és a talppárnán nincs szőr, ezért a nyomképek, legfőképpen puha, iszapos talajon tisztán kivehetők.

A középső ujj valamivel hosszabb a gyűrűsujjnál, a két ujj majdnem egyenlő hosszú.

A mutatóujj már jóval kisebb, és még ennél is kisebb a kisujj.

Legkisebb az előbbieknél alacsonyabban tűzött hüvelykujj, amelynek vánkosa nagyjából a talpvánkos alsó részének a magasságában van.

Az ujjvánkos lenyomata csaknem kerek, álló ellipszis, amely cca. 5-6 mm hosszú és 4-5 mm széles.

Bélsár: Alakra nagyon hasonlít a menyétére és a hermelinére, de azokétól nagyobb és hosszúkásabb, és valamivel hengeresebb. Ha megvizsgáljuk, akkor – értelemszerűen – azoknak a fajoknak visszamaradt testrészeit találjuk meg bennük, amelyet e fajok előszeretettel zsákmányolnak.

Táplálékmaradvány: szinte mindenben megegyezik a hermelin és menyét által hátrahagyott prédával:

- Áldozatuknak elsősorban a koponya és/vagy a toroktájékát harapdálják össze – nem egyszer lefejezik az áldozatukat, ami szintén menyétféle sajátosság.
- A beleket kiszakítják, és úgy esznek belőlük, vagyis nem csak felbontják a hasfalat, majd úgy nyúlnak a belekhez, hanem szó szerint kitépik az üregből a belső szerveket.
- Jobbára a megrágott fejet, a végtagokat, a farkat, és ha madár szerepelt az étlapon a tollakat, valamint a bőrt visszahagyják. A békát szabályosan és szó szerint megnyúzzák, kifordítják a bőrből és a hasát, valamint a végtagok húsosabb felületét eszik meg, akárcsak a vidra vagy a patkány. A madarakat alaposan megszabadítják tollruhájuktól, és szintén az “ízletesebb” falatokat falják be.
- Előfordulhat, hogy az áldozatuk szinte sértetlenül marad hátra, mert annak csak a “meglékelt” koponyájából ittak, jobban mondva: ettek, mégpedig az agyvelőt, bár vannak, akik úgy vélik, a vért szívják csak ki, és az agyvelőhöz nem nyúlnak. Ez számukra állítólag szükségszerű, hiszen az anyagcseréjük rendkívül élénk, és az agyvelő (vagy csak a friss vér?) olyan tömény koncentrátum, ami számukra akár életszükségletnek is mondható.
- És nagyon jellegzetes az, ahogyan kiszívják a tojást. Mert nem feltörik, és úgy nyalják fel a tartalmát, mint, pl. a róka, hanem valamelyik végénél kis lyukat harapnak a tojáshéjba, és azon keresztül szürcsölik ki a tartalmát.

Felhasznált és ajánlott szakirodalom

Alapítvány a vidrákért: Nemszeretem ragadozó emlőseink: hazánk menyétféléi – szakirodalmi tallózás (szerkesztette: Gera Pál) – Alapítvány a vidrákért, Budapest – 2006

Báldi András, Csorba Gábor, Korsós Zoltán: Magyarország szárazföldi gerinceseinek természetvédelmi szempontú értékelési rendszere – Magyar Természettudományi Múzeum, Budapest – 1995

Bihari Zoltán, Csorba Gábor, Heltai Miklós (szerkesztők): Magyarország emlőseinek atlasza – Kossuth Kiadó, Budapest – 2007

Csorba Gábor, Pecsénye Katalin: Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer X: emlősök és a genetikai sokféleség monitorozása – Magyar Természettudományi Múzeum, Budapest – 1997

Éhik Gyula: Él-e Magyarországon Eversmann görénye? – Nimród, 1926

Éhik Gyula: A mezei görény (*Putorius Eversmanni* Less.) előfordulása hazánkban – Nimród, 1927

Éhik Gyula: Néhány adat a mezei görény hazai előfordulásához – Nimród, 1927

Eördögh Tibor: Vadászok nyelvén – Mezőgazdasági Kiadó, Budapest – 1976

Emlős ragadozók Magyarországon (Szerkesztő: Heltai Miklós) – Vadvilág Megőrzési Intézet, Gödöllő – Kiadó: Mezőgazda Kiadó, Budapest – 2010

Dr. Fábrián Gyula: Állattan – Mezőgazdasági Kiadó, Budapest – 1977

Faragó Sándor: Vadászati állattan – Mezőgazdasági Kiadó, Budapest – 2002

Gera Pál: Ismerjük meg hazánk menyétféle ragadozót – Alapítvány a vidrákért, Budapest – 1998

Gera Pál: Emlősragadozók: vadásszuk, vagy védjük őket? – Nimród Vadászújság, Budapest – 6/2005

Gera Pál: Lutra és társai: hazánk menyétféle ragadozóinak rövid bemutatása – Magánkiadás, Budapest – 2010 (Lásd a szakmai honlapom „tanulmányok” menüpontjában)

Gera Pál: Javaslat a Magyarországon élő/előforduló menyétféle ragadozó emlőseink jövőbeli védelmi koncepciójára – Tanulmány + kezdeményezés – 2010 (Lásd a szakmai honlapom „tanulmányok” menüpontjában)

Gera Pál: Javaslat a Magyarországon élő menyétféle ragadozó emlőseink (kisragadozóink) jövőbeli vadgazdálkodási-vadászati, valamint természetvédelmi-ökológiai megítélésére – Tanulmány, Budapest – 2011 (Lásd a szakmai honlapom „tanulmányok” menüpontjában)

Heltai Miklós, Szemethy László: Néhány, a vadgazdálkodás szempontjából fontos ragadozó helyzetének felmérése. Egy országos kérdőíves felmérés alkalmazhatósága. – IV. Magyar Ökológus Kongresszus (Előadások és poszterek összefoglalói), Pécs – 1997

Heltai Miklós: Emlős ragadozók magyarországi helyzete és elterjedése (Doktori értekezés tézisei) – SZIE Vadbiológiai és Vadgazdálkodási Tanszék, Gödöllő – 2002

- Dr. Josef Reichhof:** Emlősök – Magyar Könyvklub, Budapest – 1996
- Martin Görner, Dr. sc. Hans Hackethal:** Säugetiere Europas – Neumann Verlag Leipzig-Radebeul – 1988
- Maurice Burton:** Guide to the mammals of Britain and Europe – Phaidon Press Limited, London – 1990
- Dr. Náhlik András:** Nyomkalauz – Venatus Kiskönyvtár, Budapest – 1990
- Oroszi Sándor:** Vadfajokból védett állatfajok (Erdészettörténeti Közlemények XXI.) – Országos Erdészeti Egyesület Erdészettörténeti Szakosztály, Budapest – 1996
- Ottlecz Barnabás:** Adatok a molnárgörény (*Mustela eversmani*) táplálék-összetételéhez – Kari Tudományos Konferencia, Sopron, Konferencia Kiadvány – 2009
- Ottlecz Barnabás:** A molnárörény – Madártávlat, Budapest – 2009
- Prebs Bang, Preben Dahlström:** Állatnyomok és -jelek – Mérték Kiadó – 2006
- Széky Pál:** Adatok a magyarországi mezei görény (*Putorius eversmanni* Hungarica Éhik) biológiájához – Agrártudományi Egyetem Közleményei, Gödöllő – 1974
- Széky Pál:** Természetes állatpopulációk ökológiája – Mediána Kiadó, Budapest – 1977
- Széky Pál:** A ragadozó és zsákmánya közötti kölcsönhatások ökológiája – A biológia aktuális problémái, Medicina Kiadó, Budapest – 1986
- Szemethy László:** Egyes védett ragadozók elterjedése Magyarországon – Agrártudományi Egyetem Vadbiológiai Kutató, Gödöllő – 1990
- Szemethy László, Heltai Miklós:** Néhány védett emlős ragadozó faj helyzete Magyarországon, 1987-1994 – Vadbiológia, Gödöllő – 1996
- Szemethy László, Heltai Miklós, Csányi Sándor:** A hazai szőrmés és szárnyas ragadozók helyzete az elmúlt évtizedekben a vadászati statisztikák és monitoring programok alapján – A vadgazdálkodás időszerű tudományos kérdései, SZIE Vadbiológiai és Vadgazdálkodási Tanszék, Gödöllő – 2000
- Szemethy László, Heltai Miklós, Csányi Sándor:** A hazai szőrmés és szárnyas ragadozók helyzete – Nimród Vadászújság, Budapest – 2001
- Szunyoghy János:** Káros és irtható szőrmés ragadozók: görény, hermelin, menyét – Magyar Vadász, Budapest – 1932
- Ujhelyi Péter:** A magyarországi vadonélő emlősállatok határozója (Küllemi és csonttani bélyegek alapján) – Magyar Madártani Egyesület, Budapest – 1989
- Vadászati állattan vadgazdálkodási mérnökök részére, 2. kötet: Emlősök** (szerkesztette: Széky Pál) – ATE, Gödöllő – 1978
- Vadászati Enciklopédia** (Szerkesztő: Kőhalmy Tamás) – Mezőgazda Kiadó, Budapest – 1994
- Vásárhelyi István:** Hasznos és káros vademlősök – Gondolat Kiadó, Budapest – 1958